

Máma v práci: Ekonomický dopad mateřství

Strana 2

Samoživitelky v Česku: na hranici chudoby

Strana 2

Děti jesle zvládají
Rozhovor s J. Schneiderem

Strana 2

GENDER STUDIES

www.genderstudies.cz

Gender Studies NOVINY

Vychází 19. června 2015

Neprodejné
Bezplatný výtisk

Vážené čtenářky a čtenáři.

Dnešní den, 19. červen, si již tradičně připomínáme jako Den rovnosti mužů a žen. Speciální vydání *Novin Gender Studies* u příležitosti tohoto dne se v letošním roce věnuje těm nejviditelnější nerovnostem, která mezi ženami a muži v České republice panuje.

Ačkoli pracují stejně, mají stejnou pozici i stejné vzdělání (ženy často vyšší – počet vysokoškolsky vzdělaných žen u nás začal lehce převyšovat počet mužů), za svou práci verou o více než pěti méně. A čím prestižnější místo zastávají a čím vyššího vzdělání dosáhly, tím se rozdíl prohlubují.

V uplynulém roce jsme se zaměřili rovněž na to, jaké ekonomické dopady pro ženy má, když se stanou matkami. Výsledky jsou v mnohých ohledech alarmující. České ženy na dlouhou dobu opouštějí trh práce, do kterého se vrací jen s obtížemi. Jsou stále považovány přede vším za pečovatelky a jejich finanční situace se výrazně zhorší. Platí to zejména pro ty ženy, které jsou na své děti samy: samoživitelky se v Česku nezřídka ocitají na hranici chudoby.

Jak ukazují naše aktuální výzkumy, ženy až na výjimky svoji finanční situaci nezlepšují ani tehdy, když už jsou jejich děti větší. Na konci svého života, během kterého se musejí vypořádávat s mnohými nerovnostmi panujícími v naší společnosti, dostávají ženy výrazně nižší starobní důchody. Prvním předpokladem pro změnu tohoto stavu je mít dostatek informací. Byli bychom rádi, když k tomu přispějeme i my.

Helena Skálová
Ředitelka Gender Studies

Koupit dětem jogurt? Zvažují matky samoživitelky

Tereza Krobová

Starat se sama o děti v Česku není jednoduché. Matky samoživitelky a jejich děti patří mezi skupiny, které jsou nevíce ohroženy chudobou. Nejhuře jsou na tom ty ženy, jejichž bývalý partner se vyhýbá placení výživného.

„Žila jsem v permanentním strachu, co s námi bude. Starosti tě neustále pronásledují, nemůžeš ani spát,“ popisuje svůj život matka dvou dětí v dokumentu Olgy Sommerové *Samoživy*. Stejně jako ostatní ženy a jeden muž, kteří ve snímku vystupují, vychovává děti sama, bez partnera. A stejně jako všichni ostatní se neustále pohybuje na tenké hranici mezi životem a přežíváním. Bez podpory expartnera a jeho alimentů, bez podpory státu.

Většina zemí Evropské unie (přesněji 15) si přítomnou situaci rodičů samoživitelů uvědomuje a snaží se jim pomoci oficiální cestou, především zákonem o zálohovém výživném. V takové situaci pak alimenty za neplatící partnery platí právě stát, sám si je pak dál vymáhá. Česká republika ale ve stejném řešení

pokulhá. Parlament už třikrát návrh zákona odmítl, znovu ho má na návrh ministryně Michaely Marksové-Tominové projednávat v prosinci. Jak to s ním vypadá? A jaká je vůbec situace rodičů, kteří své děti vychovávají sami?

Je důležité uvědomit si fakta – rodičů samoživitelů je stále víc. Ze sčítání lidu v roce 2001, tedy před patnácti lety, se o celých 20 procent rodin staral jen jeden rodič, v současnosti bude číslo ještě podstatně vyšší. Na vině je především rostoucí počet rozvodů (v současnosti tak skončí každé druhé manželství) a také vyšší počet dětí, které se narodí mimo manželství. Zatímco v roce 1990 se děti partnerům, kteří žijí „na hromádce“, narodily v 8,6 procenta případů, v roce 2007

už to bylo 34,5 procenta, tedy trojnásobek. Ačkoli sám s dítětem se může ocitnout kdokoli, jde o silně genderovaný problém – v 90 procentech případů tak můžeme mluvit o matkách samoživitelkách. Situace žen je navíc zcela specifická – muži mají totiž, ať už mají děti, či nikoli, odlišnou pozici na trhu práce (narážejí také na jiné bariéry při jejím hledání), častěji berou více peněz. „Samoživitelství stále zůstává dominantně ženskou zkušeností, která je doprovázena specifickými dopady na každodennost žen a jejich dětí,“ vysvětluje Jaroslava Hasmanová Marhánková ve své studii o matkách samoživitelkách.

Všechny samoživitelky ale nejsou stejné. K situaci, kdy žena zůstane s dětmi sama, vedou zpravidla tři cesty. Tou tradiční, ale v současnosti nejméně častou, je ovdovění. Druhou je pak zplození dětí mimo manželství. Právě mimomanželská plodnost je nejvýznamnější příčinou podobně jako takzvané osamělé rodičovství. Minimálně polovina dětí se narodí ženě, která žije bez partnera. Běžnou cestou, kdy se matka stane samoživitelkou, je pak rozvod.

Právě rozvod, podobně jako ovdovění, dopadne na ženy nejvíce. Pro ženy, které stále berou nižší plat než muži, znamená bolestivě

Ženy jsou v důchodu více než muži ohroženy chudobou

Romana Volejníčková

Péče o děti, obtížný návrat na trh práce, péče o nemocné rodiče, předsudky. To všechno má vliv na výši výdělku žen. Na konci kariéry pak na ně čekají nižší důchody, které jsou často pod hranicí chudoby.

Rozdíl mezi hrubým výdělkem mužů a žen na stejné pozici (tzv. gender pay gap) je v EU průměrně 16,4 procenta, v Česku si ale ženy vydělávají o celých 22 procent méně. Tento rozdíl patří v Evropě mezi ty nejvyšší. Čím má žena vyšší vzdělání a prestižnější pozici, tím jsou rozdíly v platech vyšší. U řídících pracovníků/pracovníků rozdíl dosahuje až 27 procent. Muž si zde vydělal necelých 63 000 Kč, zatímco ženin průměrný hrubý měsíční plat nedosáhl ani 46 000 Kč. Pokud ženy pracují v oblasti služeb, která není tak exponovaná, pak je průměrný rozdíl 16 % (muži 19 000 Kč, ženy 16 000 Kč).

Nejvyšší rozdíl v platech najdeme ve věkové kategorii 35–44 let. Ženy vydělávají v průměru o třetinu méně než stejně starí muži. Podle statistik je přesně tohle věk, kdy se ženy po rodičovské dovolené vrací na pracovní trh. V Česku existuje možnost výhradně pečovat o děti až do 4 let jejich věku a mnoho rodin volí tu nejdelší možnou rodičovskou dovolenou. To má vliv na to, že platové rozdíly ve středním věku jsou vysoké.

Nejvýraznějším stereotypem, který zasahuje do našich životů, je tradiční rozdělení prací mezi muže a ženu. Jde o předpoklad, že muž by měl ekonomicky zajistit rodinu, žena by měla pečovat a zajistit rodinu po stránce emoční. Na muže je automaticky nahlíženo jako na hlavního živitele rodiny. Tomu odpovídá i chování zaměstnavatelů v oblasti odměňování. Žena má nálepkou pečovatelky i na pracovním trhu. Pro řadu zaměstnavatelů je taková pracovní síla neperspektivní. Domnívají se, že není flexibilní, nevěnuje práci

100 procent svého času. Nabízejí se jim často nevhodné pracovní vztahy, řetězi brigády, s obtížemi získávají stále místo.

Rozdílné pracovní dráhy mužů a žen a bariéry, kterým ženy na trhu práce čelí, zásadně ovlivňují i výši starobních důchodů. V roce 2013 byl průměrný důchod u žen 9 551 Kč a u mužů 12 149 Kč. Ženy jsou v důchodovém věku ohrožené chudobou v daleko větší míře než muži. Kvůli nízkým příjmům a ekonomické závislosti na manželovi ženy zpravidla nemají možnost vytvořit si finanční rezervu nebo platit si penzijní připojištění, které má riziko chudoby ve stáří zmírnit.

České zákony nedokáží postihnout a vybalancovat různé životní situace mužů a žen. Proto je důležité, abychom měli dostatek informací a dokázali se v životě rozhodovat tak, abychom o svou budoucnost nepřišli.

Autorka je socioložka se zaměřením na rodinu, mateřství a rodinnou politiku

Co vás zaujalo v souvislosti s genderovou problematikou?

Markéta Budská, finanční manažerka

V letošním roce jsem si vyslechla nemálo příběhů z porodnických sálů, kdy s rodičkami bylo zacházeno způsobem, který nemohly ovlivnit. V lednu zahájila činnost pracovní skupina pro porodnictví při Radě vlády. V rámci projektu ČŽL Dejme ženám šanci začala fungovat skupina zabývající se porodnictvím. Možná se začnou věci hýbat správným směrem a ženy si budou moci sami určit, kde, kdy a jak se s jejich tělem v tak intimní a důležité chvíli, jako je porod, bude zacházet.

Klára Cozlová Čmolíková, projektová manažerka Progress

Před několika dny jsem si uvědomila, jak i přes můj skepticismus o vývoji rovných příležitostí v u nás to není všechno špatné. Článek Afghánská oblaka stráží odváží Nilúfár. Je první pilotkou, mě konfrontoval s vlastní omezeností a zahleděním do oblastí, které se Čech a Češek bezprostředně týkají. Jako feministky se mě ale mají týkat i věci dále ode mne, věci, které se týkají žen ve východních zemích, dalších znevýhodněných a diskriminovaných. Může se zdát, že proti Afghánistánu má česká genderová rovnost vše vyřešeno. Ale i to je relativní. Všechno stojí za snahu o zlepšení. A to jak venku, tak i u nás.

Alena Červenková, PR manažerka

Podpatky nosím ráda a často. Přesto i já uznávám, že existuje spousta důvodů, proč si je neobout - byť by šlo o slavnostní večer. Pořadatelé filmového festivalu v Cannes měli jiný názor: bez podpatku se na premiéru nesmí! Několik žen proto nevidělo film Sicario, pořadatelé je na promítání v nízkých botách nevpustili. Museli se omluvit, ale pachů zůstala.

Jitka Hausenblasová, projektová manažerka Skleněný strop, Girls Day

Film Ulricha Seidla Ráj: Láska. Je o zralých Evropankách, které vyrážejí na keňské pláže a hledají u místních mladíků... co vlastně? Sex, lásku, sebedůvěru, nebo možná úplně něco jiného. Silný příběh, který nestaví na melodramatu, ale na naprosté všednosti a jednoduchosti. Vypráví o ženách, jejichž problémy jsou vnímány jako banální a nezajímavé, právě proto, že jsou ženské.

Michaela Chřzová, knihovna

Inspirativní a úderný proslav Emmy Watson v OSN. Herečka se zároveň stala velvyslankyní dobré vůle OSN a spojila se s Výborem pro rovnost pohlaví a posílení postavení žen (UN Women) a stala se součástí kampaně HeForShe. Vybízí muže i ženy ke svobodě, k osvobození od předsudků, nabádá muže k osvobození sebe samých ze stereotypního myšlení.

Dva čeští muži ze sta na rodičovské je příliš málo

Česká republika si nevede v oblasti genderové rovnosti příliš dobře. Ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jiří Diensbier jako jeden z klíčových prvků prosazování rovnosti vnímá podporu skloubení pracovního a rodinného života.

Alena Červenková

Dnešní je připomínán jako Mezinárodní den rovnosti mužů a žen. Jak tento den vnímáte vy osobně? Má smysl si rovnost mužů a žen připomínat?

Mezinárodní den rovnosti žen a mužů má rozhodně svůj význam. Genderové nerovnosti jsou bohužel stále každodenní součástí našich životů. Ženy v České republice vydělávají v průměru o 22 % méně než muži, jejich zastoupení ve vrcholné politice je velmi nízké a ženy také stále čelí přímé i nepřímé diskriminaci na trhu práce. Za závažné považují také domácí a genderově podmíněné násilí, jehož oběťmi jsou převážně ženy. V některých oblastech samozřejmě čelí znevýhodnění i muži, např. v oblasti svěřování dětí do péče po rozvodu či předsudků vůči pečujícím otcům. Obecně ovšem nadále platí, že přetrvávající nerovnosti dopadají výrazně častěji na ženy.

Osobně proto považují Mezinárodní den rovnosti žen a mužů za důležitou příležitost pro připomenutí nerovností mezi ženami a muži a také pro zamýšlení se nad možnými nástroji, jak tyto nerovnosti odstraňovat.

Díky jeho mezinárodnímu rozměru máme také šanci porovnávat náš pokrok v této oblasti s okolními zeměmi, nejen srovnávat, ale možná se i inspirovat.

Co v oblasti rovnosti mužů a žen u nás pokládáte za největší problém?

Mezinárodní srovnání ukazují, že v oblasti rovnosti žen a mužů zaujímá Česká republika místo pod evropským průměrem. Špatnou zprávou je, že v posledních letech se Česká republika v těchto žebříčcích propadá. Například v žebříčku Světového ekonomického fóra zkoumajícího úroveň rovnosti žen a mužů ve 142 zemích světa jsme loni obsadili 96. místo, což je o 34 příček horší než v roce 2007. Za dobré naopak považují, že současná vláda, na rozdíl od vlád předchozích, považuje rovnost žen a mužů za jednu ze svých priorit.

Za nejzásadnější problémy osobně považují nízké zastoupení žen v politice a rozhodovacích pozicích, rozdíly v odměňování žen a mužů, častou diskriminaci rodičů, převážně žen s malými dětmi, přetrvávající nedostatek školek a projevy násilí vůči ženám. Závažný problém představují také rozdíly ve starobních důchodech žen a mužů, které vedou k výrazně vyššímu riziku ohrožení chudobou žen ve starším věku.

Jako ministr pro lidská práva a rovné příležitosti jsem proto již inicioval některé konkrétní kroky, které mají vést ke zlepšení situace. Jde například o schválení Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v ČR na léta 2014–2020, která obsahuje konkrétní cíle v této oblasti. Jedná se například o snížení rozdílu v odměňování žen a mužů, který u nás v současnosti je jedním z nejvyšších v rámci EU, nebo o zvýšení počtu žen

v rozhodovacích pozicích. S ministrem vnitra také spolupracuji na přípravě návrhu tzv. zípoového zákona, který má zavést pravidla pro genderově vyváženější kandidátní listiny pro volby do Poslanecké sněmovny a zastupitelstev krajů.

Ženy se musejí mimo jiné vyrovnávat s poklesem příjmů, obtížně se vrací na pracovní trh. Jak to vnímáte?

Současný nedostatek služeb péče o děti předškolního věku, neflexibilní nastavení čerpání rodičovského příspěvku a nedostatek flexibilních pracovních úvazků mají výrazné negativní dopady na ženy. Ženy jsou ze strany zaměstnavatelů při přijímání pohovorech vystavovány otázkám na své budoucí rodičovství. Následně na delší dobu odejdou z trhu práce, mají nižší příjmy a nedostávají se do rozhodovacích pozic. V současnosti je například prakticky nemožné umístit dítě mladší tří let do školky.

Podporu skloubení pracovního a rodinného života proto vnímám jako jeden z klíčových prvků prosazování rovnosti žen a mužů. Důležitá je také motivace mužů k vyššímu zapojení se do péče o děti. Rodičovskou u nás například čerpají pouze 2 % otců, což je velmi málo.

Co by podle vašeho názoru mohlo pomoci narovnat tento stav?

Zcela zásadní je zajištění dostupnosti školek tak, aby měl každý možnost zvolit si optimální způsob péče o své děti. Důležité je také všimnout si symbolických aspektů, třeba i našeho jazyka. Například označení rodičovská dovolená naprosto neodpovídá náročnosti náplně této role. Významnou roli hrají rovněž flexibilní pracovní úvazky, které umožňují lépe skloubit práci s péčí o rodinu. Tyto úvazky se u nás často zaměňují s částečnými úvazky, které ovšem mají negativní dopady hlavně na ženy. O motivaci mužů k zapojení se do péče o děti jsem se již zmínil a osobně ji považuji za velmi důležitý nástroj.

V této souvislosti jsou často zmiňované jesle. Jednak se mluví o malém počtu míst, jednak o neukotvenosti těchto předškolních zařízení. Myslíte si, že by bylo prospěšné, kdyby přešly pod vaše ministerstvo?

Pravda je, že v současnosti se jesle nacházejí v legislativním vakuu. Nemyslím si přitom, že by jesle bylo nutné vnímat jako zdravotnické zařízení a vyžadovat, aby v nich pracoval zdravotnický personál. Zároveň se nedomnívám, že by podřízení jeslí pod můj úřad ministra pro lidská práva bylo proveditelné. Nejsem si také jist, zda by to rozvoji těchto služeb péče o děti prospělo. Racionální by bylo vést debatu o převodu této agendy pod ministerstvo práce a sociálních věcí.

Situaci samoživitelék přiblížil dokumentární film režisérky Olgy Sommerové *Samoživky*. Foto: archiv ČT

Koupit dětem jogurt? Zvažují matky samoživitelky

Pokračování z titulní strany

vou změnu ekonomické situace. V rodinném rozpočtu najednou chybí jeden plat a alimenty, které by měl druhý partner posílat, tuto díru rozhodně nezaplní. „Během prvního roku po rozvodu klesá životní standard ženy v průměru o 75 procent,“ dodává Hasmanová Marhánková. Ženy se tak velice jednoduše dostanou až na hranici chudoby.

Podle Eurostatu pod hranici chudoby žije v Česku skoro každý desátý. Ohroženy jsou hlavně ženy, a to právě kvůli osamělému rodičovství. Už v roce 2006 uvedlo 60 procent žen, že měsíčně nemají ani 10 000 korun.

Zatímco muži jsou zaměstnaní ze 75 procent, u žen dosahuje zaměstnanost jen 58 procent. Samoživitelky jsou na tom ještě hůř. V roce 2005 jich bylo nezaměstnaných 13,6 procenta, zatímco nezaměstnanost matek v partnerství je 7,7 procenta.

Matky samoživitelky mají také častěji základní vzdělání, méně často vysokoškolské. Málo žen s dětmi tak najdeme na vyšších postech, naopak často pracují jako dělnice nebo prodavačky v supermarketu, tedy na místech

s vysokou fluktuací a nízkým finančním ohodnocením.

Pokud samoživitelky práci hledají, musejí si nastavit zásadní kritéria, která musí pozice splňovat. Roli samozřejmě hraje plat, překvapivě ale i seberealizace. Opuštěné matky pak patří k nejloajálnějšímu zaměstnankyním.

Nejdůležitějším faktorem při hledání práce ale zůstává, jak sladit práci a rodinu. Ženy se často dostávají do bludného kruhu – ta práce, která jim vyhovuje časově (často brigády), je hůř placená. Hledají si přivýdělnky, které jim blokují čas nutný pro péči o svoji rodinu...

Jak reaguje stát? „Český sociální systém sice pracuje s kategorií osamělých rodičů a matek samoživitelék, nicméně speciální podpory nejsou velké. Zaměřuje se na ně jen tehdy, když se jejich příjmy pohybují okolo životního minima,“ dodává Hasmanová Marhánková. O samoživitelkách pak mluví například zákoník práce, ale definuje pouze zrušení prodloužené rodičovské nebo finanční pomoci. Osamělost matky není důvo-

dem pro delší rodičovskou, pokud žena nemá dvojčata.

Stát jinak nezajišťuje, aby se k matkám dostaly alimenty. Přestože je tak neplnění vyživovací povinnosti trestný čin, dožadování peněz je obtížné a matky je dostávají se zpožděním. Partneři tak často využívají toho, že pokud jednou za čtyři měsíce zaplatí alespoň část alimentů, stíhání být nemohou.

Situaci by mohlo změnit právě zálohové výživné, s nímž už pracuje většina států EU. Již dříve o něm mluvila ČSSD, znovuhop oprášíla při vyjednávání vládní koalice s ANO a KDU-ČSL. Rodiči, který podá na ex-partnera trestní oznámení, podle návrhu stát vyplatí 50 procent výživného a sám si zajistí to, aby mu dlužník peníze zaplatil. Zákon má předložit ministryně Marksová-Tominová. „Chceme, aby to byla matka, kdo bojuje za ty peníze, a to si myslím je nespravedlivé. Nemůžeme děti nechat v chudobě jen proto, že na ně druhý rodič neplatí,“ vysvětlila v dokumentárním filmu ministryně.

—
Autorka je novinářka

Nejkrásnější učebnice má gender tematiku

Na konci dubna byly oceněny nejkrásnější knihy roku 2014. První místo v kategorii Učebnice získala Volba povolání bez předpokladů, kterou vydalo Gender Studies. Učebnici napsaly Anna Babanová, Jitka Hausenblasová, Jitka Kolářová, Tereza Krobová a Irena Smetáčková. Grafickou úpravu a ilustrace v knize jsou Jana Šillera. Praktická příručka pomáhá kariérní výchově na základních školách, rozvíjí kritické myšlení a učí děti reflexi genderových stereotypů, které mohou mít na kariérní volbu dětí zásadní vliv. Při hodnocení komise ocenila nejenom vizuální podobu knihy, ale i dobře strukturovanou práci s informacemi, kultivovanost a celkové řešení. V soutěži Nejkrásnější české knihy, jejíž kořeny spadají do roku 1928, je hodnoceno grafické, ilustrační a polygrafické

zpracování knih vydaných v českých nakladatelstvích a vytištěných v českých tiskárnách vždy za poslední kalendářní rok. Soutěž vyhlašuje Národní památník písemnictví a Ministerstvo kultury ČR. Učebnici Volba povolání bez předpokladů ohodnotila komise takto: „Je nadesignovaná tak, že hodně vydrží, je ergonomická a upravená na úrovni. V

knize o genderu pracuje designér s barvami, na které se nevážou genderové stereotypy, používá jednoduché příjemné ilustrace vytvořené na míru. Převzaté materiály z reklam převádí do černobílé, a tak pomáhá kultivovanosti a semknutosti celé knihy. Oceňujeme i dobrou přehlednost, strukturovanost informací a celkové řešení, které rozhodně není v případě českých učebnic samozřejmostí.“

Helena Skálová, ředitelka Gender Studies

Během uplynulého roku jsem měla možnost dostat se do zákulisí profesionální gastronomie. Jelikož jsem zároveň „poznámenaná“ feministickým viděním světa, nemohla jsem si nevsimnout, že v takzvané lepších restauracích o ženu nezavadíte. Kuchařina je zcela bez debat velmi náročné povolání, a to jak fyzicky, tak psychicky. A ženy je přeci třeba před touto těžkou prací chránit, není pro ně vhodná! Jak si ale vysvětlit, že jsou kuchařek plné školní a závodní kuchyně? Vysoké gastronomii naopak dominují slavní šéfkuchaři. Na ženy tak opět zbývá nekreativní dřina bez zásluh a prestiže...

Michaela Svatošová, projektová manažerka Stop kybernásilí

V poslední době se na queer scéně hýbou ledy, v katolickém Irsku byly zlegalizovány stejnopohlavní sňatky a došlo k tomu díky referendu. Na česko-slovenské scéně se zase diskutuje o možnostech začlenění queer dětí, které často čelí nepochopení v rodině i ve škole. Česká LGBT komunita bojuje o možnost adopce a posouvá tak téma registrovaného partnerství do další úrovně. Je dobré končit pozitivně: iniciativa PROUD otvírá témata spojená se stárnutím a smrtí u gay osob.

Markéta Štěpánová, šéfredaktorka Zpravodaje rovných příležitostí

Zajímavá byla kauza propuštění dvou Čechek unesených v Pákistánu. Kauza omílaná kolem dokola, nejčastěji v souvislosti s neomalenými výroky našeho prezidenta. Mě ale zaujal způsob, jakým se o těchto dívkách hovořilo a jak jim bylo veřejností vyčítáno, že vůbec svou cestu do Pákistánu podnikaly, jak si koledovaly o únos už jen tím, že se vydaly samy bez mužského doprovodu do této nebezpečné země. Aha. Takže je to jejich chyba, zbytečně riskovaly. Skoro jako to nošení minisukni, kterým si vlastně každá žena říká o znásilnění. Kdy už konečně skončí to obviňování obětí? A proč jsou těmi obviňovanými stále ženy?

Josef Vošmik, projektový manažer Firma roku

Před Velikonocemi jsem viděl nabídku čokoládových vajíček, která byla rozdělena do dvou kategorií: vajíčka pro chlapce (samozřejmě v modrém obalu) a vajíčka pro dívky (v růžovém). Že by snad byla vyráběna speciální „mužská“ a „ženská“ čokoláda? Spíše to bylo proto, že se ve vajíčku skrývala ještě hračka, jistě „genderově příhodná“. Anebo opravdu existuje čokoláda pro chlapce a pro dívky? Ani bych se nedivil.

Lada Wichterlová, projektová manažerka Ekonomické dopady mateřství

V roce 2013 vyšla Velká kniha o čůrání od Jakuba Plachého. Je zábavná a doporučuju ji koupit, prolistovat, přečíst. Jen nerozumím, proč v knize, která se nazývá čůráním malých i velkých, čůrají jen muži. Přemýšlím, proč ženy do encyklopedie o čůrání nepatří. Argument, že Jakub Plachý je muž, a tím pádem je freudovsky koncentrován jen na své pohlaví, dnes asi příliš neobstojí. Obávám se spíše, že ženy z jeho úhlu pohledu čůrají nezáživně a nudně. Upozorňuji na nově vzniklý prostor pro všechny kreativní osoby a na možnost vytvořit kontra knihu ke kánonu mužského čůrání a pokusit se objevit vtip a rozmanitost ženského čůrání. Poradím, mám spoustu nápadů! A rozhodně pak knihu nazvat Encyklopedie čůrání, muži se možná trochu zarazí, až knihu budou listovat.

Nová poradna proti násilí na internetu

Michaela Svatošová

Kyberšikana se sama o sobě neklasifikuje jako trestný čin, jeho podstaty ale mohou nabývat její jednotlivé formy. Kyberšikana pak také dává běžné šikaně nový rozměr. objeví a ideálně jí dokáže předcházet. Pro všechny dospělé, kteří/teré se setkali s jakoukoliv násilí na internetu, jsme zřídili právní poradnu.

Máte-li jakékoli dotazy, které se týkají problémů spojených s kyberšikanou, stalkingem, zneužitím virtuální identity nebo sexuálním obtěžováním, lze se obrátit na naši právníčku. Ta je k dispozici na 774 915 350 každé úterý mezi 9. a 11. hodinou a každý pátek od 16.30 do 18.30 hodin. Právní poradenství je bezplatné. Další možností je položit dotaz prostřednictvím online poradny, která funguje na stránce www.stopkybersikane.cz.

Můžeme vám pomoci, když někdo vystupuje na sociálních sítích pod vaší identitou, manipuluje s vaším profilem nebo dává na internet vaše fotografie bez vašeho vědomí. Obracet se na nás můžete také, když se vám někdo naboural do e-mailové schránky nebo vám posílá prostřednictvím sociálních sítí či mobilního telefonu obtěžující či vyděračské zprávy. Pomáháme rovněž řešit, když někdo záměrně umísťuje urážlivé nebo provokativní vzkazy, stejně jako když vyvěšuje inzeráty vašim jménem.

Mít děti pro ženu znamená mít nižší plat

Statistiky neodhalují pouze nízkou zaměstnanost matek předškolních dětí v ČR. Upozorňují také na to, že když se matky do zaměstnání vrátí, relativně často pracují na krátkodobé pracovní smlouvě. Jinými slovy odpovědnost za péči o malé dítě zvyšuje riziko práce na termínované pracovní smlouvě. Jak dokládá výzkum Pracovní a životní dráhy z roku 2010, téměř třetina výdělečně činných matek s dítětem ve věku 0–5 let pracuje na termínované pracovní smlouvě, na dohodu o provedení práce, na dohodu o pracovní činnosti nebo pracuje bez smlouvy. Čím starší děti jsou, tím menší počet žen na tento typ smlouvy pracuje: s nejmladším dítětem ve věku 6–9 let je to čtvrtina, další 4 % pracují na živnostenský list.

Matky, které pracují na termínované pracovní smlouvě, hodnotí životní úroveň své rodiny hůře než matky stejně starých dětí pracující se smlouvou na dobu neurčitou. Tyto ženy totiž také častěji pracují na zkrácené pracovní úvazky, a za stejný počet odpracovaných hodin vydělávají méně peněz než řadové zaměstnankyně.

Mateřství má na ekonomickou situaci ženy vliv dlouhodobý, jak naznačují hloubkové rozhovory s matkami malých dětí. Ukazuje se totiž, že z dlouhodobého hlediska může řetězení krátkodobých smluv ženy na trhu práce marginalizovat a mít negativní dopad rovněž na jejich i budoucí příjmy. Přispívají

jak k nerovnostem mezi muži a ženami, tak i k nerovnostem mezi dětmi žijícími s jedním a se dvěma rodiči. Tyto režimy práce mohou podle reálných zkušeností matek navíc oslabovat vyjednávací pozici, postavení, a tak i možnosti volby nejen na trhu práce.

Ne každá žena, která pracuje v režimu občasných prací, ale hodnotí svoji situaci negativně. Některé z těch, jejichž rodina je finančně zajištěna, definují brigádní práci jako na přechodnou dobu optimální strategii, kterou preferují vzhledem k jejich vytíženosti péčí. Jiné ji vnímají jako dočasné východisko z nouze, kdy se jim jiné možnosti nenabízejí. Existuje však velká skupina žen, které usilují o plnohodnotný pracovní vztah, ale nedaří se jim vyjít z kruhu špatně ohodnocených krátkodobých prací, mezi kterými jsou nezaměstnané. Nebo ženy, jejichž rodiny jsou na jejich výdělečné činnosti zcela finančně závislé. Právě ony potom svoji situaci popisují jako uvíznutí v pasti překerní práce.

Hodnocení nejisté práce se u žen proměňuje v čas. Nejprve mohou zvolit občasnou krátkodobou práci s nízkou mzdou a sociálním zajištěním jako dočasnou strategii uplatnění či postupného návratu na trh práce. Pak ale následuje nutnost v takovém režimu práce pokračovat třeba proto, že dítě není přijato do mateřské školy, nebo proto, že je často nemocné. Nakonec se často stává, že ženy nemohou najít plnohodnotné zaměstnání

v době, kdy již odpovědnost za péči ženu tolik neomezuje. Jejím hendikepem se postupně může stát kromě potřeby větší flexibility práce z důvodu péče i její věk a to, že se její kvalifikace kvůli řadě let mimo její obor znehodnotila.

Stejně se proměňoval vztah ke krátkodobým pracím i u Jany. Pro 38letou středoškoláčku, matku tří dětí, byla brigáda nejdřív možností, jak si „odpočinout od dětí“ v období, kdy pocítovala zároveň potřebu dětem se intenzivně věnovat. Jakmile ale děti odrostly, začala řetězení brigád pocítovat negativně.

Rozhovory s matkami ukázaly, že se pro zachycení a porozumění fenoménu překerní práce nelze držet jen charakteristik práce, jako je nízká jistota či právní ochrana práce, nízké příjmy, malé nebo žádné nároky na sociální zabezpečení. Typickým příkladem jsou například krátkodobé práce během rodičovské dovolené. Ty ženě umožňují zůstat v kontaktu s její profesí a po určité době se vrátit do zaměstnání. Ne/dobrovolnost přijímání nejistých forem práce a jejich řetězení se odehrává v kontextu, který volby matek značně omezuje. Přesto by ženy měly vědět, jaká rizika s sebou tento typ práce nese.

Autorka je vědeckou pracovníčkou oddělení Gender a sociologie Sociologického ústavu AV.

Čtyřletá rodičovská je extrém

Pokud jsou jesle dobře vedeny, děti v nich prospívají, říká v rozhovoru Jan Schneider, ředitel Zdravotnického zařízení MČ Praha 4, které provozuje dvě jeselská zařízení.

Jak staré děti chodí vlastně do jeslí?

Teoreticky bereme děti od roka. Ve skutečnosti se to moc neděje, protože by dítě optimálně mělo nastoupit až po prvním očkování MMR, tedy v 15. měsíci. Pro mne osobně je rozumná hranice 18 měsíců. V našich zařízeních je v současnosti naprostá většina dětí mezi druhým a třetím rokem.

Jeslí je v současné době v ČR nedostatek, je obtížné získat pro dítě místo. Mohou být dvouleté děti přijímány do mateřské školy?

V některých školkách v menších městech to funguje. Je tomu ale nutné přizpůsobit provoz, navýšit personál, kterého je u těchto malých dětí potřeba více. V posledních letech došlo k nárůstu počtu dětí, a kvůli tomu se stavěly i nové školky. Ale počet dětí bude zase klesat, což je velká příležitost využít tato zařízení k „jeselským“ třídám. Je proto důležité zařídit, aby se nezavíraly školky, jejichž kapacity se navýšily. Místa se pak mohou nabídnout právě mladším dětem, ideálně pro ně stačí vyčlenit třídu. U školek, kam děti nastupují od září až po dovršení třetího roku, je často problém s dětmi narozenými později v roce.

Vy sám byste dal dceru do jeslí?

Zatím je malá, ale počítáme s tím nejspíše příští září. To jí bude 20 měsíců. Naše situace je jednoduchá v tom, že partnerka má dětskou ordinaci, kam se vrátila již po třech měsících od narození dcery. Ordinuje nyní dva dny v týdnu. Postupně se bude její pracovní doba navyšovat a my si rozhodně nemůžeme dovolit být tři roky doma.

Ovlivňuje děti, když jsou v jeslích už od roku a půl?

Děti samozřejmě ovlivňuje všechno, co se kolem nich děje, ale pokud jsou v kvalitním zařízení, kde je poskytována adekvátní péče, tak je to neovlivňuje negativně. Samozřejmě u tak malých dětí je potřeba úzkého vztahu k rodičům, rozhodně není ideální, aby trávily v jeslích 10 hodin denně pět dní v týdnu. Na druhou stranu dítěti neprospívá ani to, když je tři roky doma s matkou, která je mimo pracovní proces tak dlouho, někdy proti své vůli. Všeho je potřeba s mírou. Co se týká „zvykacího“ období, tedy adaptace, tak z našich zkušeností si zvykne každé dítě, občas se ale stane, že to neustojí rodiče.

Mají zaměstnavatelé zájem zřizovat firemní školky či dětské skupiny?

Ti zaměstnavatelé, kteří o to měli zájem, již firemní školky zřídili. Řada dalších čekala na novelu zákona o dětských skupinách, která teprve v těchto dnech vstupuje v platnost. Mnozí také čekají na finanční prostředky, které by jim mohly zřízení usnadnit. S těmi se počítalo z ESF už v průběhu jara, termín se však posunul až na podzim. Zřízení kvalitního zařízení je poměrně nákladné a rozhodně není jednoduché. Doporučil bych v každém případě zaměstnavatelům, aby se minimálně poradili s někým, kdo má s podobným zařízením zkušenosti. K zákonu o dětské skupině bylo řečeno hodně a mohlo tak vzniknout mnoho mylných informací a interpretací. Já sám jsem to pozoroval při setkáních s provozovateli dětských zařízení, kterých jsem se účastnil za Asociaci rané péče a výchovy (ARPAV), jejíž jsem předsedou.

Jak vnímáte roli otců, jsou podle vašich zkušeností dnes, co se péče o malé děti týče, aktivnější?

Tatínkové aktivnější jsou, setkáváme se s nimi. Mají často s partnerkou rozdělené, že jeden do zařízení dítě vozí a druhý vyzvedává. Je ale škoda, že jsme mezi posledními zeměmi, které roli otců nepodporují zavedením nějaké podoby rodičovské.

Myslíte otcovskou dovolenou při narození dítěte?

Podle mne by muži měli mít dovolenou tři týdny v prvních třech měsících života, ale nemusí to být hned po narození. Já sám jsem chodil po porodu dcery do práce a dovolenou jsem si vzal až další týden, když jsem si holky vyzvednul z porodnice. Další variantou je třeba také takzvaný status nepřenosné dovolené. To je měsíc a více z celkové délky rodičovské dovolené, která je určená výhradně pro muže. Když si ji otec nevyčerpá, tak na ní rodina pozbývá nárok.

Jaký názor máte na tu současnou podobu rodičovské dovolené?

Myslím si, že je v dnešní podobě neudržitelná. Minimálně by měla začít mizet čtyřletá možnost. Je to extrém, stejně jako druhý extrém, kterým je 12 týdnů neplacené dovolené v Americe. Mnohem podstatnější je však podpora dostupné a kvalitní péče o děti, třeba v tuto chvíli nemá dvouletá varianta rodičovské dovolené žádnou systémovou návaznost.

Autorka je manažerkou projektu Celoživotní ekonomické dopady mateřství

Lada Wichterlová